

Запорізький державний медичний університет

ТЕМА ЛЕКЦІЇ

Фізична терапія та ерготерапія - основа клінічного реабілітаційного менеджменту

Пузік С.Г.

доцент кафедри фізичної реабілітації, спортивної медицини, фізичного виховання і здоров'я

11.09.2020 р.

Лекції

(5 лекцій, 2 год)

№ з/п	Тема лекції	Кількість годин
1	Фізична терапія та ерготерапія - основа клінічного реабілітаційного менеджменту	2
2	Професійний стандарт фізичної терапії, ерготерапії	2
3	Клінічне застосування МКФ	2
4	Ерготерапевтичний процес. Оцінювання та обстеження ерготерапевта	2
5	Визначення ерготерапевтичних завдань і планів втручання	2

ПЛАН ЛЕКЦІЇ

- 1. Фізіотерапія як дисципліна.**
- 2. Характеристика фізичної терапії. Мета та поняття.**
- 3. Історія фізичної терапії як дисципліни.**
- 4. Основні принципи діагностики у фізичній терапії.**
- 5. Комплексне фізичне терапевтичне обстеження.**
- 6. Ергодіагностика. Процедура ерготерапевтичного дослідження.**
- 7. Короткотривалий та довготривалий план фізичної терапії**

1. Фізіотерапія як дисципліна

МЕТА

Впорядкувати знання щодо використання **з лікувальною або профілактичною** метою різноманітних **природних факторів** (сонце, повітря, лікувальні води, грязі, глина, пісок) **преформованих фізичних факторів** (електричний струм, променева енергія, механічні коливання та ін.).

ЗНАТИ:

- основні види фізіотерапії;
- основні види електролікування в поєднанні з ЛФК;
- сонце- й повітрялікування в поєднанні з ЛФК;
- лікування водою й пелоїдами;
- грязелікування.

ВМІТИ:

- поєднувати і використовувати у професійній діяльності **засоби адаптивного фізичного виховання з видами фізіотерапії;**
- розробляти **комплексні реабілітаційні програми**, до складу яких входять **види фізіотерапії**

ТЕМАТИКА

- Основи фізіотерапії.
- Види фізіотерапії.
- Фізіотерапевтичні методи реабілітації у травматології.
- Фізіотерапевтичні методи реабілітації при серцево-судинних хворобах.
- Фізіотерапевтичні заходи при різних функціональних станах.

2. Характеристика фізичної терапії. Мета та поняття.

ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ

Це сфера медичної діяльності, зорієнтована на діагностику й терапію функціональних розладів моторної системи.

За допомогою рухової активності та фізотерапевтичних методів вона цілеспрямовано впливає на функції інших систем, а також на психічні функції

СУЧАСНА ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ

це сфера медицини, що динамічно розвивається і застосовується в усіх системах охорони здоров'я, в підтримці виховання культури здоров'я, у профілактиці (первинній, вторинній і третинній), у лікуванні й реабілітації.

ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ

Втручається
в зони

рухові

фізичні

психічні

Загрожують
процеси

старіння,
травма,
хвороба,
вроджена вада

ЗАВДАННЯМ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ

Збереження та
відновлення

оптимальної функції
опорно-рухової системи

База сучасної
координованої
міжпрофесійної
реабілітації

3. Історія фізичної терапії як дисципліни.

Перші кроки до формування
фізичної реабілітації/терапії

Львівський державний
інститут фізичної культури

Співпраця із Канадським агентством
міжнародного розвитку (SIDA)
українсько-канадська програма
«Партнери в охороні здоров'я»
Проект
«Реабілітаційна програма у Львові».

Запровадження
навчального курсу з фізичної реабілітації
(вперше в Україні)

Програма складалася з **дисциплін:**
Фізична терапія
Працетерапія

Спеціальні курси з реабілітації
при різних проблемах та порушеннях у діяльності
серцево-судинної і дихальної систем:

Ортопедія
Нейрологія
Педіатрія

Із Канади у проекті брали участь :

Центр розвитку базованої в спільноті реабілітації
при університеті Квінз (Кінгстон, Онтаріо)
Університети Манітоба (Вінніпег, Манітоба)
Мак Мастер (Гамільтон, Онтаріо)

Всесвітня організація інвалідів
«Disabled People International»

Фонд «Діти Чорнобиля»
(Торонто, Онтаріо)

Львівська обласна
та Українська Асоціації
фахівців фізичної реабілітації

Квітень 2008 року

Провели
перші загальні
збори УАФФР

Розробити **стандарты професійної діяльності фахівців**

Налагодження **системи менеджменту** в організації

Підвищення **інформованості**

Створення системи **підвищення кваліфікації**

Світова Конфедерація
фізичної терапії
(Нідерланди, Амстердам)

World Confederation
for Physical Therapy

18 червня 2011 року

Прийняття нових членів до
Конфедерації
**Україна прийнята
до Світової Конфедерації фізичної
терапії**

Українська
Асоціація фізичної терапії

Єдиний уповноважений представник
професії "фізичний терапевт" в Україні

member of
World Confederation
for Physical Therapy

www.physrehab.org.ua

ОФІЦІЙНІ ДОКУМЕНТИ

Міжнародна
конфедерація фізичної
терапії

Міжнародна асоціація
ерготерапевтів

МІНІМАЛЬНІ
СТАНДАРТИ ОСВІТИ
ЕРГОТЕРАПЕВТІВ
РЕДАКЦІЯ 2016

Інформаційна листівка –
актуальне про реабілітацію в Україні

Випуск 1
БЕРЕЗЕНЬ
2020

Partnerships **PLUS**

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ
ФІЗИЧНИХ ТЕРАПЕВТІВ

ВВАФК

Всеукраїнська Асоціація Фізичної Медицини,
Реабілітації і Курортології

УТЕІ

Українське товариство ерготерапевтів

4. Основні принципи діагностики у фізичній терапії.

ФОРМА КОМПЛЕКСНОГО ФІЗТЕРАПЕВТИЧНОГО ОБСТЕЖЕННЯ.

- Вік
- Стать
- **Орієнтування** (час, місце, особа)
- Спілкування
- Співпраця
- **Суб'єктивна проблема:** коротко з'ясувати, з чим пацієнт звертається до фізотерапевта, що вважає своєю основною, **ключовою проблемою.**

АНАМНЕЗ

- Родинний анамнез
- Особистий анамнез
- Соціальний і трудовий анамнез

РОДИННИЙ АНАМНЕЗ

- **Серйозні захворювання у найближчих кровних родичів:**
  - захворювання опорно-рухового апарату
  - серцево-судинні захворювання
  - цукровий діабет
  - рак
  - психічні розлади

ОСОБИСТИЙ АНАМНЕЗ

- Серйозні захворювання, операції, травми
- Психомоторний розвиток
- Самостійність

СОЦІАЛЬНИЙ І ТРУДОВИЙ АНАМНЕЗ

- **Освіта, робота** — посада, стереотип руху (пенсія через інвалідність, соціальна пенсія, безробітний, інвалідність I, II, III групи, непрацездатність, студент).
- **Дозвілля, хобі, спорт** (якщо так, то детальніше).
- Сімейний стан, діти, сімейні умови, житло — **бар'єри** .
- Компенсаторні **допоміжні засоби** (протез, ортез, милиці, візок тощо).

- **Алергія**

- Фармакологічний анамнез .

- Гінекологічний анамнез .

- Алкогольна чи наркотична залежність.

- **Попередня фізична терапія**, реабілітація.

СУЧАСНІ ЗАХВОРЮВАННЯ

- Пацієнт ретельно описує проблеми, з якими приходить на фізичну терапію, причини, через які призначено фізичну терапію (амбулаторно / стаціонар)

БІЛЬ

- Точна **локалізація** (добре / погано локалізується).
- **Характер** болю (тупий, гострий, глибокий, поверхневий, дифузний, поширення).
- **Інтенсивність** болю (використовуйте, наприклад, візуальну аналогову шкалу болю).
- Наявність болю **в часі** (постійний, переривчастий, уранці, залежно від певної активності, будить зі сну).
- **Чинники** погіршення / полегшення (вплив знеболювальних препаратів).
- **Очікування** пацієнта

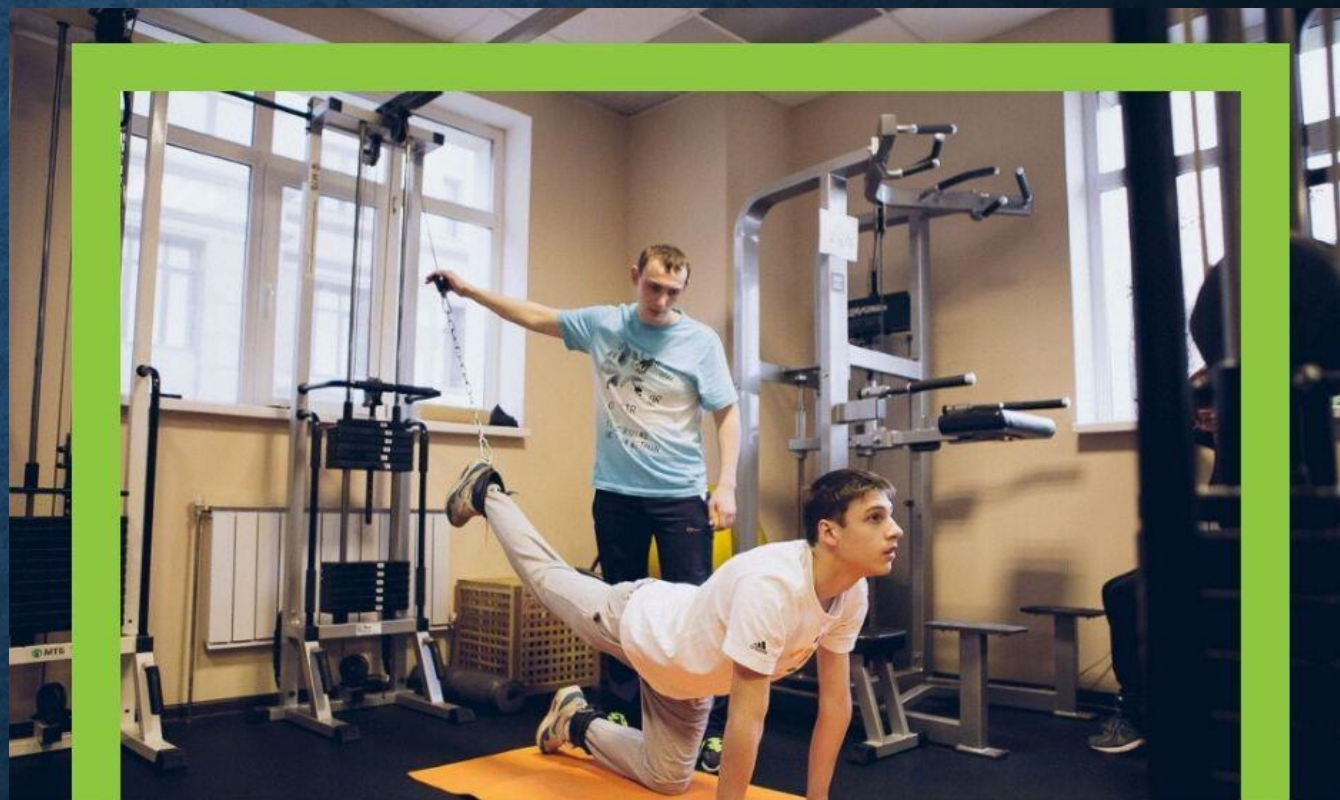

ВАЖЛИВО!

- Інструментальні обстеження — рентген, МРТ тощо.
- Домінантна кінцівка — правиця / шульга.
- Якщо пацієнт має серцево-судинні проблеми — дослідити тиск, частоту пульсу, швидкість дихання.
- Зміни за останній час (зміна стереотипів, ваги тощо).
- Стрес, якість сну, втома.
- Наявність порушень тазових органів (порушення функції тримання).

КІНЕЗІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

- Колір **шкіри**, набряки, шрами, рани, варикозне розширення вен.
- Постава / тримання тіла (стоячи, сидячи) — асиметрія, трофіка.
- Стабільність **стояння** (за Ромбергом).
- Зміна **позицій** (сидячи, лежачи, стоячи) — стереотип.
- **Хода**, модифікована хода (наприклад, тандем, на пальцях, на п'ятках).
- **Стояння на одній нижній кінцівці**, скакання.

КІНЕЗОТЕРАПІЯ НОВІТНЯ МЕТОДИКА
ЛІКУВАННЯ І РЕАБІЛІТАЦІЇ

ДИНАМІЧНЕ ОБСТЕЖЕННЯ

- Амплітуда руху в суглобах, активна амплітуда руху, пасивна амплітуда руху
- М'язова сила.
- Тести суглобів (зв'язки, меніски, блокади).
- Спеціальні функціональні (HSSP, тест на ротаторний **тести** манжет, тест Шобера, стереотип абдукції руки тощо).

ПАЛЬПАЦІЯ

- Шкіра, підшкірна клітковина — пересування, набряки, температура, структура, чутливість (приклад — гіпералгезивна зона).
- М'язи, сухожилля, сумки — **тонус**, рефлекторні зміни, набряк.
- Суглоби, зв'язки — **ексудат**, набряк.

НЕВРОЛОГІЧНЕ ОБСТЕЖЕННЯ

- Сухожилково-периостальні рефлекси.
- Дослідження координації, м'язового тону, ригідності тощо.
- Чутливість
- Периферійні нерви
- Черепно-мозкові нерви.
- Стандартизовані функціональні тести

Формування висновків

6. Ергодіагностика.

Процедура ерготерапевтичного дослідження.

ЕРГОТЕРАПІЯ

- СПЕЦІАЛЬНІСТЬ, ЯКА СПИРАЄТЬСЯ НА НАУКОВО-ДОКАЗАНІ ФАКТИ ПРО ТЕ, ЩО ЦІЛЕНАПРАВЛЕНА АКТИВНІСТЬ ЛЮДИНИ **ДОПОМАГАЄ ПОКРАЩИТИ ЙОГО ФУНКЦІОНАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ :**
- РУХОВІ
- ЕМОЦІЙНІ
- КОГНІТИВНІ
- ПСИХІЧНІ

- Допомогти людині з порушеннями життєдіяльності стати максимально незалежним в повсякденному житті шляхом відновлення втрачених функцій, використання спеціальних пристроїв , а також адаптації до навколишнього середовища.

МЕТА ЕРГОТЕРАПІЇ

МЕТА ЕРГОТЕРАПІЇ

- Створити оптимальні умови для розвитку та **самореалізації** людини з обмеженими функціональними можливостями через його **«зайнятість»** в різних сферах життєдіяльності і в кінцевому результаті **покращити якість життя**

ОССURATION «ЗАНЯТІСТЬ»

- Це різні види діяльності, які зустрічаються в житті кожного та надають зміст його життя.

ЗАНЯТІСТЬ В ЕРГОТЕРАПІІ

1. Активність в повсякденному житті
2. Активність в роботі та продуктивній діяльності
3. Активність в грі, відпочинку та розвагах

1. АКТИВНІСТЬ В ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ

Особиста гігієна (догляд за волоссям, умивання, використання туалету)

Одягання

Приймання їжі

Соціалізація

Здатність буди мобільним в суспільстві

Задоволення сексуальних здібностей

Виконання правил для підтримки та збереження здоров'я

Функціональна комунікація та рухомість

2. АКТИВНІСТЬ В РОБОТІ ТА ПРОДУКТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

- Виконання домашніх обов'язків (*прибирання квартири, догляд за одягом, приготування їжі, підтримка в чистоті квартири. Безпека проживання в квартирі*)
- Турбота про інших людей
- Здатність навчатися чомусь новому

Види діяльності :

Вибір спеціальності
Пошук роботи
Виконання роботи
Планування переходу на пенсію
Самостійна
Є добровільна участь у чомусь.

3. АКТИВНІСТЬ В ГРІ, ВІДПОЧИНКУ ТА РОЗВАГАХ

- Можливість вибору відпочинку та ігор
- Можливість виконувати необхідні дії під час відпочинку та гри

ЄРГОТЕРАПЕВТ

- Намагається покращити можливості пацієнта жити повноцінним життям в відповідності з його бажаннями та потребами

ЄРГОТЕРАПІЯ МІЖДИСЦИПЛІНАРНА СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Комплексні знання:

- Медицина
- Спеціальна педагогіка
- Психологія
- Психіатрія
- Соціологія
- Біомеханіка
- інш.

Фізичний терапевт / ерготерапевт

Фізичний терапевт - допомога клієнту в максимальному ступені **розвивати, підтримувати та відновлювати рухові та функціональні можливості**

Ерготерапевт - допомога клієнту в максимальному ступені **відновити здатність людини до самостійного та незалежного життя**

Працюють з людьми **різного віку**
Допомога при **гострих** станах (травмах)
Допомога при **хронічних** станах (церебральний параліч)

Окремі та Незалежні спеціальності

ОСОБЛИВОСТІ НАПРЯМІВ

Фізична терапія

Фізичний терапевт

допомагає пацієнту **максимально**
розвивати
підтримувати
відновлювати
рухові та функціональні можливості

Ерготерапія

Ерготерапевт

Допомагає пацієнту
максимально
відновити
здатність людини до незалежного
життя

МЕТОДИ ЕРГОДІАГНОСТИЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ

- Ефективне проведення ергодіагностики неможливе без залучення основних методів проведення ергодіагностичного оцінювання.

ТЕСТИ

- Розпорядок дня;
- запитання щодо інтересів / хобі;
- самооцінка болю
- дослідження чутливості;
- тест функціональної моторики руки;
- тест дрібної моторики руки;
- динамометрія— тест м'язової сили стискання руки;
- **IWS** — тестування фізичного трудового потенціалу;
- **LOTCA** — ерготерапевтичне оцінювання когнітивних функцій);
- типова діяльність.
- Дослідження контактності працівника;
- трудовий і соціальний анамнез;
- первинний медичний огляд;
- базове ергодіагностичне дослідження — ерготерапевтичне, фізотерапевтичне;
- **WHO DAS II** суб'єктивний тест оцінювання якості життя);
- Індекс Бартел (**Barthel Index**);
- Індекс **iADL** (інструментальна активність повсякденного життя);

7. Короткотривалий та довготривалий план фізичної терапії.

**Визначення основних завдань терапії,
коротко та довготривалі термінові
завдання фізичної терапії**

ПЛАНУВАННЯ

- **Перед початком** власне терапевтичного втручання важливо **визначити мету**, яку необхідно досягти при співпраці з пацієнтом і його сім'єю.
- Визначити, за допомогою яких конкретних фізотерапевтичних підходів і / або методів буде досягнуто бажаного результату.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН

- Розробляють з урахуванням результатів фізотерапевтичного первинного обстеження

Враховують :

- конкретний тип пошкодження
- функціональний стан
- вік
- освіту
- особистість
- мотивацію
- побажання

ЗАГАЛЬНІ ЗАВДАННЯ:

- Збереження та / або відновлення оптимальної функції опорно-рухової системи.
- Підтримка та / або відновлення амплітуди руху в суглобах.
- Підтримка та / або відновлення м'язової сили та довжини м'язів.
- Зниження болю, втрата чутливості.
- Підтримка та / або поліпшення нервово-м'язової координації.
- Підтримка та / або відновлення якісних стереотипів руху (пересування, сидіння, стояння, ходіння).
- Підтримка та / або поліпшення стану.
- Підтримка та / або поліпшення фізичної здатності, серцево-судинної діяльності, показників • Підтримка та / або поліпшення щоденної активності (ADL).
- **Завдання добирають спеціально й уточнюють залежно від індивідуальних потреб і поточних проблем конкретної людини.**

КОРОТКОСТРОКОВИЙ ПЛАН

- Обмежується періодом, на який призначений цикл терапії або ліжковий режим (амбулаторне чи стаціонарне відділення під час перебування в лікарні).

КОРОТКОСТРОКОВИЙ ПЛАН

Часовий горизонт - тижні, максимально місяці!!!!

Час зосереджують на **конкретних завданнях**, які дозволяють якомога швидше вирішити конкретну проблему пацієнта:

зменшення болю

збільшення амплітуди руху в суглобах

тренування навичок, вмінь
набуття навичок

самообслуговування та
профілактика знерухомлення
профілактика втрати фізичної
сили

У плані передбачають **методи й засоби**, якими потрібно скористатися для досягнення певної мети і скласти графік

ДОВГОТЕРМІНОВИЙ ПЛАН

Залучення базових елементів реабілітації :

- Терапевтична реабілітація
- Педагогічна реабілітація
- Соціальна реабілітація
- Трудова реабілітація

ДОВГОТЕРМІНОВИЙ ПЛАН

Базується на короткотерміновому плані так, аби були максимально збережені вже досягнуті результати, визначаються нові завдання.

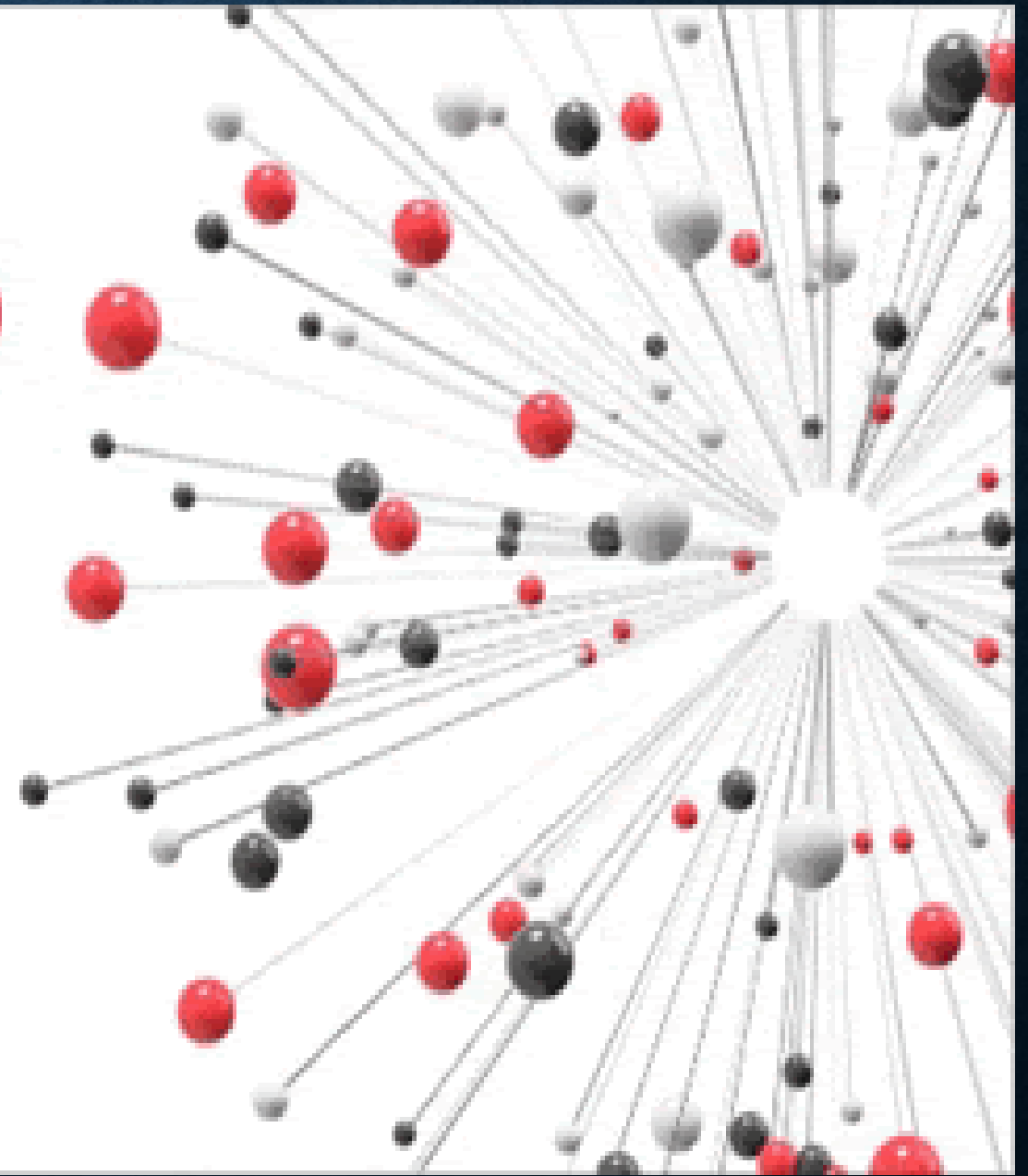
За менш серйозних діагнозів - вирішується профілактика збереження рівня досягнутого фізичного рівня пацієнта / клієнта.

Надалі **розробляється програма**, в межах якої у пацієнта була б **можливість повернутися до діяльності:**
заняття спортом чи хобі, яку унеможлилювали попередні труднощі

ESC Congress Amsterdam 2020

29 August - 1 September

РЕКОМЕНДАЦІЇ ESC 2020

- Ведення дорослих пацієнтів із вродженими вадами серця
- Гострий коронарний синдром без підйому сегмента ST
- **Щодо занять спортом і фізичної активності!!!!**
- Ведення пацієнтів з фібриляцію передсердь

**Рекомендації ESC 2020:
щодо занять спортом і
фізичної активності**

**Що можна робити і чого
не варто робити?**

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАНЯТТЯ ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ І СПОРТОМ ДЛЯ ЗДОРОВИХ ОСІБ

Всім здоровим дорослим рекомендовано :

- Виконувати аеробні фізичні вправи
- середньої інтенсивності 150 хв/ тиждень
- або
- високої інтенсивності 75 хв/тиждень
- або
- їх еквівалентна комбінація

**РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАНЯТТЯ ФІЗИЧНИМИ
ВПРАВАМИ І СПОРТОМ
ДЛЯ ЗДОРОВИХ ОСІБ**

Рекомендовано

Проводити **тренування з перервами**
протягом тижня (тобто **4-5 днів в тиждень**
краще, ніж заняття кожного дня тижня)

Окремі рекомендації для людей з ожирінням, АГ, дисліпідемією чи ЦД

ЛЮДЯМ З ОЖИРІННЯМ

(ІМТ ≥ 30 КГ/М² АБО ОТ > 80 СМ ДЛЯ ЖІНОК ЧИ > 94 СМ ДЛЯ ЧОЛОВІКІВ)

ДОБРЕ КОНТРОЛЬОВАНОЮ АГ

Рекомендовано

- Помірні або інтенсивні аеробні вправи (30 хв, 5-7 днів/тиждень)
- Силові тренування ≥ 3 рази в тиждень (додатково) - для зниження ризику серцево-судинних захворювань та зниження АТ

ЦД

Рекомендовано

- Помірні або інтенсивні аеробні вправи (30 хв, 5-7 днів/тиждень)
- Силові тренуваннями ≥ 3 рази в тиждень (додатково) для зниження ризику серцево-судинних захворювань та покращення чутливості до інсуліну

НЕ РЕКОМЕНДОВАНО

- фізичні вправи великої інтенсивності особам з неконтрольованою АГ
- (систоличний $АТ > 160$ мм рт.ст.),
- поки АГ не стане контрольованим.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ОСІБ $\geq$ 65 РОКІВ

- Які мають гарну фізичну форму
- Не мають захворювань, що обмежують їх фізичну активність

Рекомендовано

- Аеробні фізичні вправи **середньої інтенсивності**
150 хв/ тиждень

ЛІТНІМ ЛЮДЯМ, СХИЛЬНИМ ДО ПАДІНЬ

Рекомендуються

силові вправи

не менше 2 днів в тиждень

для поліпшення рівноваги і координації

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ОСІБ З ХРОНІЧНИМ КОРОНАРНИМ СИНДРОМОМ (ХКС)

- Рекомендовано провести для осіб з встановленим ХКС **до початку тренувань!!!!**

- Стратифікація ризику небажаних явищ, викликаних фізичним навантаженням

РЕКОМЕНДОВАНО

- Індивідуальний вид спорту

НЕ РЕКОМЕНДОВАНО

- Змагальні види спорту

- Високий ризик небажаних явищ, викликаних фізичним навантаженням, або особам з ішемією

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ОСІБ З ГОСТРИМ КОРОНАРНИМ СИНДРОМОМ (ГКС)

Рекомендується

Кардіологічна реабілітація на основі фізичних вправ
усім особам з ІХС

для зменшення серцевої смертності та повторної
госпіталізації

**РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАНЯНЬ СПОРТОМ
ДЛЯ ОСІБ З СЕРЦЕВОЮ НЕДОСТАТНІСТЮ**

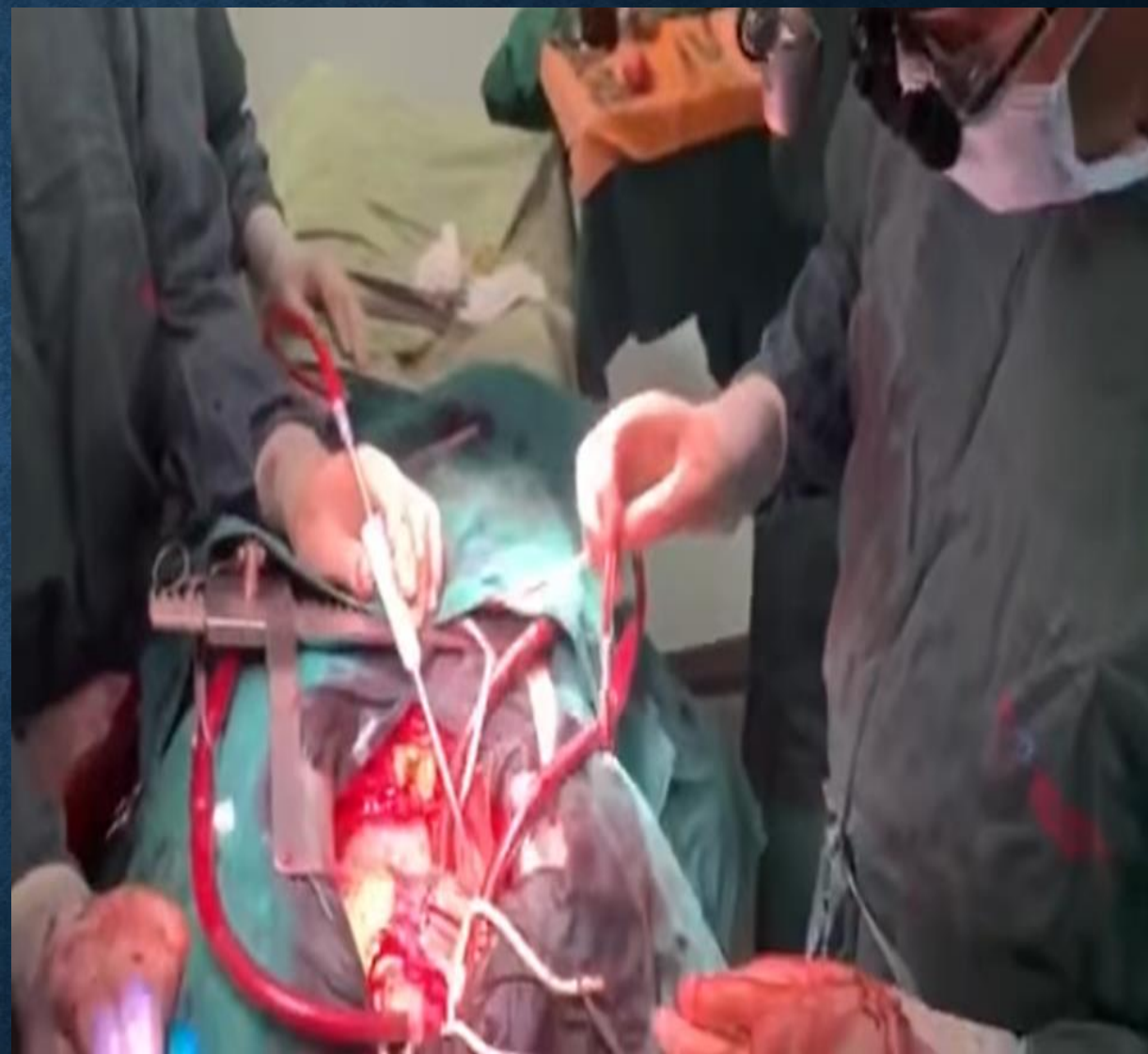
Рекомендується

- Перед заняттями спортом контроль факторів ризику СН

Не рекомендуються

- Силові види спорту високої інтенсивності
- Види спорту на витривалість незалежно від симптомів

**РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО
ЗАНЯНЬ ФІЗИЧНИМИ
ВПРАВАМИ/ СПОРТОМ ДЛЯ
ОСІБ
З ТРАНСПЛАНТОВАНИМ
СЕРЦЕМ**

КАРДІОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ

- Поєднують **аеробні вправи середньої інтенсивності** і **вправи з спротивом**, рекомендуються для повернення патофізіології до **періоду дотрансплантації**, зниження ризику серцево-судинних захворювань, викликаного лікуванням після трансплантації, і **поліпшення клінічного результату**

Фізична терапія та ерготерапія

-

основа клінічного реабілітаційного менеджменту

ТЕСТУВАННЯ

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

**Святкуйте день фізичної терапії
8 вересня разом з нами!**

Рух заради здоров'я

Всесвітній день фізичної терапії

#WorldPTDay